భారతీయాంగ్ల కవులు

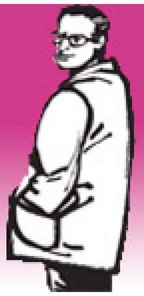

డా.శ్యామల కల్లూరి

రబీంద్రనాథ్ టాగోర్ (1861-1941)

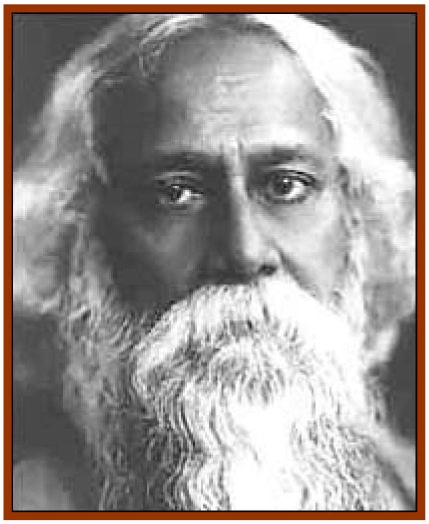

గురుదేవుడని, విశ్వకవి అని అనేక నామాలతో మనందరికీ సుపరిచితుడయిన కవి రబీంద్రనాధ టాగోర్. కలకత్తాకి చెందిన సుప్రసిద్ద బెంగాలీ ఉన్నత సమాజానికి చెందిన శ్రీ దేవేంద్రనాథ్ టాగోర్ కి కనిష్ట కుమారుడిగా రబీంద్రనాథ్ 1861 మే 8న జన్మించాడు. తండ్రి దేవేంద్రనాథ్ టాగోర్ బ్రహ్మసమాజం సంస్థాపనలో ముఖ్యపాత్రని నిర్వహించారు. రబీంద్రనాథ్ తనచిన్నతనంలో ఇంటిదగ్గరేవుండి చదువుకున్నాడు. పదిహేడేళ్ళవయస్సులో ఉన్నతవిద్యాభ్యాసంకోసం ఇంగ్లండు వెళ్ళినా అక్కడ చదువు పూర్తిచెయ్యలేదు. జీవితమంతా రచనా వ్యాసంగానికే గాక ఎన్నో సృజనాత్మకమైన కార్యకలాపాలలో వ్యస్తుడైన ఈ కవికి ఆకాశమే సరిహద్దు. విశ్వవ్యాప్తంగా వీరు ఆర్జించిన కీర్తికి నోబెల్ బహుమానాన్ని మించిన ఉదాహరణలేదు. 1913లో భారతదేశంలోనేకాక ఆసియా ఖండానికే మొట్టమొదటిసారి సాహిత్యంలో నోబెల్ బహుమతిరావడానికి టాగోర్ పునాదివేశారు. నోబెల్ పురస్కారగ్రహీతగా భారతీయులకి ఎప్పటికీ చిరస్మరణీయుడు. ఎందుకంటే తర్వాత 1930లో సర్ సి.వి రామన్ కి వచ్చిన పురస్కారాన్ని మినహాయిస్తే తక్కిన భారతదేశానికి వచ్చాయని మనమనుకునే నోబెల్ పురస్కారాలన్నీ భారతావని వదిలి బయటికి వెళ్ళిన రచయితలకీ, శాస్త్రవేత్తలకీ ఆర్థికశాస్త్రనిపుణులకీ వచ్చాయికాని దేశంలో ఉండి ఈ నేలమీద నుంచి ఉద్భవించిన ప్రతిభాపాండిత్యాలకి రాలేదనే చెప్పాలి. దీనికి వేరేకారణాలెన్నయినా వుండవచ్చును కాని ఇదిని ఖార్సయిన నిజం. అందుకే అప్పటికీ, ఇప్పటికీ టాగోర్ చిరస్మరణీయుడు. ఇదికాక 1915లో అప్పటి పాలకదేశమైన బ్రిటీషుప్రభుత్వం నైట్ హుడ్ ని ఇచ్చి వీరిని సత్కరిస్తే బ్రిటీషు పాలనాపద్దతికి విరుద్దంగా వ్యతిరేకతని వ్యక్తపరుస్తూ ఈ సత్కారాన్ని తిరస్కరించారు. కవిగా, నాటకరచయితగా, సంగీతకారుడుగా, వాగ్గేయకారుడుగా, చిత్రకారుడుగా, బహుముఖప్రజ్ఞాశాలి అయిన టాగోర్ ఎక్కువగా కవిగానే ప్రఖ్యాతిపొందాడు. ఇంకే ఇతర ప్రక్రియలోను కవిగా పొందిన గుర్తింపురాకపోవడానికి కారణం గూడా కవిగా నోబెల్ పురస్కారాన్ని పొందటమనే అనుకోవచ్చును. వీరి రచనలన్నీ అనేక భారతీయ, యూరోపియన్ భాషలలోకి అనువదింపబడినాయి. అన్నిటికన్నా భారతీయులందరూ గర్వింపదగిన విశేషం స్ట్రాట్ఫోర్డ్ అపాన్ అవోన్‌గా అందరికీ సుపరిచితమయిన షేక్స్‌పియర్ జన్మస్థలంలో ఉద్యానవనంలో టాగోర్ విగ్రహం ఈ విశ్వవిఖ్యాత నాటకవేత్తకి టాగోర్ అర్పించిన నివాళితో గూడి నెలకొని వుంది.

ఈకవి రూపులో, చూపులో, వాక్కులో, వాగ్ధాటిలో ప్రతి భావంలో పలుకులో గుండెని సున్నితంగా స్పృశించి పులకింపచేసే గాఢత్వం, సౌందర్యం వున్నాయి. ఏదో ఒక అతీతమైన భావ ప్రపంచంలో అనవరతం నివసించే రవీంద్రులు ఏ కాలేజీడిగ్రీలకీ అందని ఒక అపూర్వ సంస్కారానికి వారసులు. నిజానికీ ఎన్నో విద్యాసంస్థలు నెలకొల్పి విశ్వభారతి వ్యవస్థాపకులైన టాగోర్ ఏ కాలేజీలోను చదువుకోలేదు. ఏ యూనివర్సిటీ డిగ్రీనీ పొందలేదు. ఏ కాలంలోనైనా, ఏ సందర్భంలోనైనా ఏ మతస్థులైనా చదివి ఆనందిపగలిగిన కవిత్వాన్ని జాతికి వారసత్వంగా ఇచ్చిన ఈ మహనీయుడు వస్తుతః కవి. తర్వాతే ఏదైనా. వీరి కవిత్వాన్ని ట్రాముల్లోను, బస్సుల్లోను, బస్ స్టాపుల్లోను, చదువుకుని పరవశించి పోయేవాని ప్రఖ్యాత బ్రిటీషు కవి, నోబెల్ విజేత డబ్ల్యు.బి యేట్స్ ఒకచోట చెప్పారు. అయితే, ఒక విశేషం వుంది. షేక్స్పియర్ని ఇంగ్లాండులో జనమెల్లాచదవటమ్మానేశారో అల్లాగే టాగోర్ జన్మస్థలమయిన బెంగాలులోను, భారతదేశంలోను టాగోర్ని చదివేవారి సంఖ్య తగ్గిందని చెప్పాలి. వారి ఆదర్శవాదం తర్వాత వచ్చిన సామాజిక స్పృహ చాలామట్టుకు దీనికి కారణం కావచ్చును.

మనదేశంలో ఎంత భాషా వైరుధ్యముందంటే ఒక భాషలో ఒక కవి పలికితే అతనెంత గొప్పవాడైనా విదేశాలమాట అటుంచి స్వంతదేశంలోనే నలుమూలలా కీర్తినార్జించగలగడం చాలా గొప్ప విషయం. సాహిత్య అకాడమీలుకాని, జ్ఞానపీఠంవారు గాని ఏ రచయితకైనా అవార్డు ఇస్తే ఒహో అని ఆనందిస్తాంగాని మనభాషతప్ప మరే ఇతరభాషలకైనా ఈ అవార్డులు లభిస్తే రచయిత పేరును మించి మనకే విధమైన సమాచారమూ తెలియని సందర్భాలెన్నో వున్నాయి, ఇంక వారి రచనా వ్యాసంగన్ని గురించైతే చెప్పనే అక్కరలేదు. దీనికి విరుద్ధంగా రబీంద్రనాథ్ టాగోర్కి పేరు గుర్తింపు వచ్చాయంటే అది వీరి కవిత్వం వివిధ భారతీయ భాషలలోకి అనువదించటం వలననే సాధ్యపడింది. టాగోర్ చాలామట్టుకు తన కవిత్వాన్ని తానే ఆంగ్లంలోకి అనువదించుకున్నారు. అయితే బెంగాలీ తెలిసిన వారెందరో ఈ ఆంగ్లానువాదాలతో తృప్తులు కాలేదు. బెంగాలీలో గీతాంజలి చాలా ఉన్నతమైన గ్రంధమని పలువురి బెంగాలీ ప్రియుల అభిప్రాయం. అయితే భాషతెలియని వారికి వీరి ఆంగ్ల రచనలు అనుసృజనలాగే అనిపిస్తాయి, అడపాదడపా స్వతంత్రపతిపత్తిగల కవితల్లా అనిపిస్తాయి కాని అనువాదాల్లాగా అనిపించవు. మూలంతో మనకి పరిచయంలేదు కనుక. అది అల్లావుంచి వీరి ఆంగ్లానువాదాలు బెంగాలీ తెలియని వారికి వీరి కవిత్వాన్ని వేరే భారతీయభాషల్లోకి అనువదించటానికి తోడ్పడ్డాయి. గీతాంజలిలాంటి కావ్యాలని చలంలాంటి ఉద్ధండులు తెలుగులోకి అనువదించారు. చలమొక్కడేకాదు గీతాంజలిని తెలుగులోకి పలువురు అనువదించారు. ఈశ్వరుడ్ని తాను నమ్మని రోజుల్లోకూడా గీతాంజలి తనకి పారాయణ గ్రంధమని చలం చెప్పుకున్నారుకూడా!

భారతీయ కవిగా వీరు పొందిన అంతర్జాతీయ ఖ్యాతి వీరికి యూరోపు, అమెరికా జపాన్ జర్మనీ వంటి దేశాలలో పర్యటించే అవకాశాన్ని కల్పించింది. రోజులలో దేశవిదేశాల కవులు కళాకారులు టాగోర్తో సత్సంబంధాలు కలిగివుండే వారు. శాంతి ప్రియుడిగా, సర్వమానవ సౌభాతృత్వాన్ని కామించిన కవిగా అందరి ప్రశంశలని అందుకున్నారు అయితే టాగోర్ అప్పుడు దేశంలో జరిగే స్వాతంత్ర ఉద్యమానికి దూరంగా వున్నారనే చెప్పచ్చును. వీరి రచనలలో స్వేచ్ఛాప్రియత్వం కనిపిస్తుంది అయితే స్వాతంత్ర ఉద్యమానికి వ్యతిరేకి కాకపోయినా అప్పుడు దేశాన్ని కదిలించిన గాంధీ అహింసా ఉద్యమాలలో టాగోర్ పాల్గొనలేదు. అదేసమయంలో సుభాష్ బోస్, అరబిందో తదితరులు నమ్మిన తీవ్రవాదానికి సరే, స్వతహాగానే విరుద్ధులు. నేషనలిజం అని వారు వ్రాసిన వ్యాస సంపుటిలో కూడా తాను విశ్వసించే సర్వమానవ సౌభాతృత్వం గురించి రాసిన ఉద్దేశ్యాలు వీరు దేశభక్తికి వ్యతిరేకులుకారుకాని, ఏరకమైన సంకుచిత దేశవాదాల్ని గూడా సమర్థించలేదని పలువురి అభిప్రాయం.

ఐన్ స్టైయిన్ సహితం అనేక శాస్త్రవేత్తలు, సి. ఎఫ్. ఆండ్ర్యూస్ వంటి మనవతా వాదులు వీరిని సందర్శించిన ప్రముఖులు. దేశంలో తెలుగు భాషతో సహా అనేక భాషల కవులు పండితులు, సంగీతకారులు చిత్రకారులు టాగోర్ చేత ప్రభావితులైనారు. టాగోర్ పిఠాపురం సంస్థానానికి వచ్చినప్పుడు ప్రచారంలో వున్న కథ ఆచంట జానకిరాంగారు ఒకసారి చెప్పారు. టాగోర్కి పిఠాపురం రాజా వారు

ఆహ్వానాన్ని పంపిస్తూ 'మా స్థానంలో ఒక వైణిక విద్వాంసులు ఉన్నారు. దయచేసి తమరు ఒక గంట వారి వీణావాదనాన్ని వినవలసిందిగా కోరుతున్నాము' అని రాస్తే టాగోర్ వచ్చారట. రాత్రంతా విద్వాంసులు వీణ వాయిస్తూనే వున్నారట. టాగొర్ కదలక, మెదలక విన్నారటకూడా. 'మీ రాజావారు ఒక గంట వినమని అడిగినారు. ఇంత మహావిద్వాంసుణ్ణి ఎంత సేపయినా వినవచ్చును' అని అభినందించినారట. ఆ విద్వాంసులు వైణికసార్వభౌములు శ్రీ తుమరాడ సంగమేశ్వర శాస్త్రిగారు. టాగోర్ భావాలు, కళాభిరుచి ఆ రోజుల్లో చాలామంది తెలుగు కవుల్ని ప్రభావితుల్ని చేసింది. ఈకవి 1941లో కాలధర్మం చెందారు. రవీంద్ర సంగీతం ఇప్పటికీ బెంగాలీ సంస్కృతిలో ఒక విడదీయలేని అంశం. నందలాల్ బోస్, జతిన్ దాస్ లాంటి ఎందరో కళాకారులకి ఈయన మార్గ దర్శకుడు. కృష్ణశాస్త్రి, బసవరాజు లాంటి తెలుగు కవుల సహితంగా ఎందరో భారతీయ కవులు టాగోర్ రచనలతో ప్రభావితులైనారు.

ఇక టాగోర్ కవిత్వానికి వస్తే, ఇతని కవిత్వమంతా అంతర్లీనంగా ప్రవహించే భావధార. వీరి సౌందర్యారథన, ప్రతి చెట్టులో పుట్టలో, పువ్వులో అందాన్ని తద్వారా భగవంతుణ్ణి చూడగలిగిన అంతర్నేత్రం కవిత్వం అంతటా విస్తరించి వుంటుంది. గడ్డిపోచనుంచి మహావృక్షందాకా, చిన్న నీటి బిందువునుంచి అనంతమైన జలరాశిదాకా ప్రతిదానిలో సౌందర్యాన్ని తద్వారా భగవత్ స్వరూపాన్నీ చూశారు ఈ కవి. ఆకాశంలో ఎగిరేపక్షి, నీటిలో కదలాడే చేప నేలమీద నడిచే భూచరులైన జంతువులు మనుష్యులు అందరూ అన్నీ కవితా వస్తువులే! తెల్లవారు ఝామునలేచి నిశ్చలంగా టాగోర్ తోటలో గంటల తరబడి కూర్చునేవారట. అప్పుడు ప్రకృతి కదలక మెదలక మేరు పర్వతంలా కూర్చున్న ఈ వ్యక్తి తనలో ఒక భాగమమేననుకుని నిస్సంకోచంగా సంపూర్ణంగా తన సౌందర్యాన్ని వీరిముందు పరిచి ఆయనని పరవశుడిని చేసేదని టాగోరే స్వయంగా చెప్పుకున్నారు. తత్ఫలితంగానే ఈ కవి గొంతువిప్పి పరవశుడై ప్రకృతిలోని ప్రతి అణువునీ అందాన్నీ కీర్తించాడు. ప్రకృతిలో తాను లీనమై దర్శించిన పరమాత్మ స్వరూపాన్ని మనముందు ప్రత్యక్షం చేసారు. వీరు చూపించిన శక్తి స్వరూపం పరమాత్ముడిదని మనం అనుకుంటే పరమాత్ముడు ఏ మతానికీ ఏ ధర్మానికీ, ఏ జాతికి పరిమితుడుకాదు. అందరివాడు. ఒక విశ్వజనీనమైన శక్తి. ఈ భగవత్ స్వరూప రూపకల్పనకి అధారం మన వైష్ణవ భక్తి సాంప్రదాయం. మధ్య యుగాలలో భారతీయ సాహిత్యంలో ఈ భక్తిసాంప్రదాయం విస్తారంగా ప్రచారంలో వుండేది. గీతాంజలి, క్రిశెంట్ మూన్, గార్డినర్, క్రాసింగ్, స్ట్రేబర్డ్స్ లాంటి కావ్యఖండికలలో దీని ఛాయలు మనకి కనిపిస్తాయి. భగవంతుణ్ణి ఇష్టసఖుడిగా, ప్రేయసిగా, తల్లిగా తండ్రిగా, రారాజుగా, వేదాంతిగా, ఆచార్యుడిగా, శిశువుగా వివిధస్వరూపాలలో వివిధ సందర్భాలలో దర్శించిన కవి ఈ అన్ని రూపాలనీ మనముందు ఆవిష్కరిస్తారు. హోం అండ్ ద వర్ల్డ్, గోరా లాంటి ప్రసిద్ద నవలలు, కుదితపాషాణ్ తదితర కథలు, పోస్టాఫీసు, కింగ్ ఆఫ్ ది డార్క్ చాంబర్ చిత్రాంగద లాంటి నాటకాలు తదాది రచనలు కోకొల్లలుగా సాగించారు. కొన్ని మచ్చుకి అనువాదాలు వారి కవితలనుంచి. తన రచనలు ఆంగ్లంలోకి అనువదించినప్పుడు టాగోర్ వాటిని చాలామట్టుకు వచన పద్యాలుగా మలిచారు. ఈ తెలుగు అనువాదాలుగూడా వచనపద్యాలుగానే రూపొందాయి.

స్వర్గ సదృశ్యమైన స్వేచ్ఛా ప్రపంచం

ఎక్కడైతే మానవ మేధస్సు నిర్భయంగా సంచరించగలదో
ఎక్కడైతే మనిషి నిస్సంకోచంగా తలపైకెత్తి నడవగలడో
ఎక్కడైతే జ్ఞానం సంకలితమై వుంటుందో
ఎక్కడైతే ప్రపంచం సంకుచితమైన జాతి మతాల సరిహద్దులచేత

తునాతునకలుగావింపబడదొ,
ఎక్కడైతే సత్యం యొక్క అంతరంతరాలలోనుంచి పదాలు ఉద్భవిస్తాయో
ఎక్కడైతే అనాశ్రాంతమైన పరిశ్రమ పరిపూర్ణత్వాన్ని సాధించడం కోసం
చేతులు సాచి ముందుకు సాగుతుందో,
ఎక్కడైతే నిర్మలమైన హేతువనే కాసారం అలవాట్లు అనే
ఎడారి ఇసుకలో ఇంకిపోకుండా వుంటుందో
ఎక్కడైతే మేధస్సు ఆద్యంతాలులేని సువిశాలమైన
వాక్కు, క్రియా శుద్ధి గల సుందర ప్రపంచంలోకి
నీచేత నడిపింపబడుతుందో
అట్లాంటి స్వర్గ సదృశ్యమైన
ప్రపంచంలో మేల్కొనేటట్లు, నా తండ్రీ, నాదేశాన్ని నడిపించు!

(గీతాంజలి నుంచి)

నీముఖాన్ని చూసానని నాకనిపించింది అందుకే
చీకటిలో నేను నా పడవని ముందుకు నడిపించాను.
ఇప్పుడు ఉదయం నవ్వులతో ప్రత్యక్షమయింది
వసంతపుష్పాలు విరగబూసాయి.
అయితే, వెలుతురు పోయి, పువ్వులు వాడి పోయినా
నా పడవతో నేను ముందుకే సాగుతాను.

నువ్వునాకు మూగగా సైగచేసినప్పుడు ప్రపంచం
నిద్రపోతోంది, చీకటి నగ్నంగా పరుచుకుంది.
ఇప్పుడు గంటలు అవిరామంగా గట్టిగా మ్రోగుతున్నాయి
నా పడవ బంగారం బరువుతో కుంగుతోంది
అయితే గంటలు మ్రోగటమాగిపోయినా నా పడవ ఖాళీ అయినా
నేను ముందుకే సాగుతాను.

కొన్ని పడవలు వెళ్ళిపోయినాయి, కొన్ని తయారుగా లేవు.
కానీ నేను ఆలశ్యం చెయ్యను.
తెరచాపలు విచ్చుకున్నాయి,
పక్షులు కొన్ని ఇతర తీరాలనుంచి వచ్చివున్నాయి.

అయితే, తెరచాపలు దిగిపోయినా తీరంనుంచి వచ్చేసందేశాలు
అందకపోయినా నేను ముందుకే సాగుతాను
(ఉత్తర - క్రాసింగ్ నుంచి)

"అమ్మా, నేనెక్కడనుంచి వచ్చాను, నన్నెక్కడనుంచి తెచ్చావు"-
శిశువు తల్లిని ప్రశ్నిస్తుంది.
సగం కన్నీళ్ళతో, సగం నవ్వుతో తల్లి చెపుతుంది తన బిడ్డని గుండెలకి హత్తుకుంటూ-
"నువ్వు నాగుండెల్లో కోరిక రూపంలో దాగి వున్నావు, చిన్నారీ
నువ్వు నేను ఆడుకున్న బొమ్మల్లో, నా చిన్నతనపు బొమ్మలాటల్లో నిక్షిప్తమైవున్నావు.
నేను మట్టితో ప్రతి ఉదయం నా దేముడి బొమ్మలు చేసినప్పుడు
నిన్ను చేస్తూ, మారుస్తూ వచ్చాను
మా కులదేవతని పూజించినప్పుడే ఆయన రూపంలో నిలచివున్న
నిన్నూ ఆరాధించాను
నా ఆశలలోనూ, నా ప్రేమల్లోనూ,నా జీవితమంతటా,
నా తల్లి ప్రాణంలోనూ నువ్వు జీవించి వున్నావు.
ఎన్నో యుగాలుగా మేము పూజించిన అనంతమై, అజరామరమైన
శక్తివాడిలో నువ్వు నివశిస్తూ వచ్చావు.
నేను బాలికగా వున్నప్పుడు నా హృదయపు రేకలు వుచ్చుకుంటున్న
తరుణంలో నువ్వు పుష్పాల సుగంధమై అక్కడ వున్నావు.
నీ కోమల మృదుత్వం నాయవ్వన కరచరణాలలో వికసించింది
ఆకాశంలో సూర్యోదయానికి ముందు పరుచుకునే మెరుపులా!
సూర్యకాంతితో ఉదయించే స్వర్గపు మొట్టమొదటి చిన్నారి కిరణంలా
జీవితపు నదీధారతో ప్రవహించి వచ్చి నువ్వు నాహృదయంలోకి వాలావు,
నీ ముఖంలోకి చూస్తూవుంటే ఈ రహస్యం నాకు అర్థమవక తికమక పెట్టుంది
అందరికీ చెందవలసిన నువ్వు నాకే స్వంతమయ్యావు.
ఎక్కడ నిన్ను కోల్పోతానోనని నిన్ను గట్టిగా నాహృదయానికి హత్తుకుంటాను.
ప్రపంచపు ఖజానాని నాకే దక్కించి నాకోమల హస్తాల్లోపెట్టిన శక్తి ఎలాంటిదోకదా!
(క్రిశెంట్ మూన్ నుంచి)

1."ఓసాగరమా, నీలోచెలరేగే ఘోష ఏభాష?"
"నాభాష శాశ్వతమైన ప్రశ్ననుంచి ఉద్భవించింది."
"ఓకాశమా, నీ సమాధానపు భాష ఏది?"
భాష అనంతమైన నిశ్శబ్దంలోనుంచి ఉద్భవించింది"

2. ఈ ప్రపంచంలోకి అడుగుపెట్టే ప్రతిశిశువూ భగవంతుడు మానవజాతి పట్ల ఇంకా విసుగు చెందలేదు అనే సందేశాన్ని తీసుకుని వస్తాడు.

3. హృదయమా, సవ్వడి చెయ్యకు. ఈ పెద్ద వృక్షాలన్నీ ప్రార్థనలో వున్నాయి.

4. ఓ ప్రభూ, నువ్వుతప్పితే అన్నీ వున్నవాళ్ళు నువ్వుతప్ప ఏమీ లేని వాళ్ళని చూసి నవ్వుతారు.

5. ఓ పృధ్వీ నీ తీరానికి ఒక ఆగంతకునిగా వచ్చాను. నీ ఇంటిలో ఒక అతిథిగా నిలిచాను. ఒక స్నేహితుడిగా నీ గృహద్వారాన్ని వదిలి వెళతాను.

6. బిడియపడే భావాల్లారా, నన్ను చూసి భయపడకండి. నేనొక కవిని.

7. నీప్రేమలో నాకు పరిపూర్ణమైన విశ్వాసంవుంది ప్రభూ! ఇదే నా ఆఖరిమాట.

(ఇవన్నీ స్ట్రేబర్డ్ అనే వచన కవితాసంకలనంనుంచి. 1990 లో భావవిహంగాలు అనే పేరుతో నేను చేసిన అనువాదాన్ని విశాలాంధ్ర వారు ప్రచురించారు)

✡✡✡

డా. శ్యామల కల్లూరి

మానవీయ సామాజిక శాస్త్ర విభాగం, ఐ.ఐ.టి న్యూఢిల్లీ